

Tvoření slov – termíny

1. Slova motivovaná x slova nemotivovaná

Motivovaná slova jsou ta, u nichž poznáme, že jsou utvořena od slov jiných, např. *domeček, učitel, rybář...*

Nemotivovaná slova nejsou utvořena od slov jiných, resp. nepoznáme u nich, zda jsou od jiných slov utvořena, např. *dům, učit, ryba*

2. Slovo utvořené a slovo základové, odvozovací a slovtvorný základ

Každé utvořené slovo vzniklo ze slova základového $\Rightarrow$ **základové slovo** je takové, z něhož bylo utvořeno konkrétní nové slovo.

Základové slovo může být jak motivované, tak nemotivované.

Příklad:

rybář – odvozeno od základového slova *ryba*

rybářský – odvozeno od základového slova *rybář*

3. Slovtvorný základ, odvozovací základ

– ta část slova, kterou mají společnou slovo základové a slovo odvozené

– **odvozovací základ** je společná část obou slov v takové podobě, ve které je ve slově základovém

– **slovtvorný základ** je společná část obou slov v takové podobě, ve které je ve slově utvořeném

slovo utvořené

učitel

zpěvák

smetiště

slovtvorný

základ

slovo základové

učit

zpívat

smetí

odvozovací

základ

Oba základy jsou buď stejné, nebo se liší tzv. alternací/střídáním hlásek:

zpívat – *zpěvák*

alternace: *í* – *ě*

4. Slovtvorný prostředek/formant

Ta část nového slova, kterou bylo nové slovo utvořeno. U odvozených slov to bývá *přípona*, *předpona*, *koncovka*:

rybář – přípona **ář**

zpěvák – přípona **ák**

učitel – přípona **tel**

smetiště - přípona **iště**

přeskočit – předpona **pře**

rybí – koncovka **í**

Vysvětlení: proč u slova *učitel* je přípona *tel*, nikoli *el*?

Odpověď: protože když tvoříme nové slovo příponou nebo slovtvornou koncovkou, ze základového slova musí „odpadnout“ vždy minimálně jeho koncovka. Ve slově *učit* je *t* infinitivní koncovka, nemůže být tedy součástí nového slova.